

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

STRADOMIA DOLNA

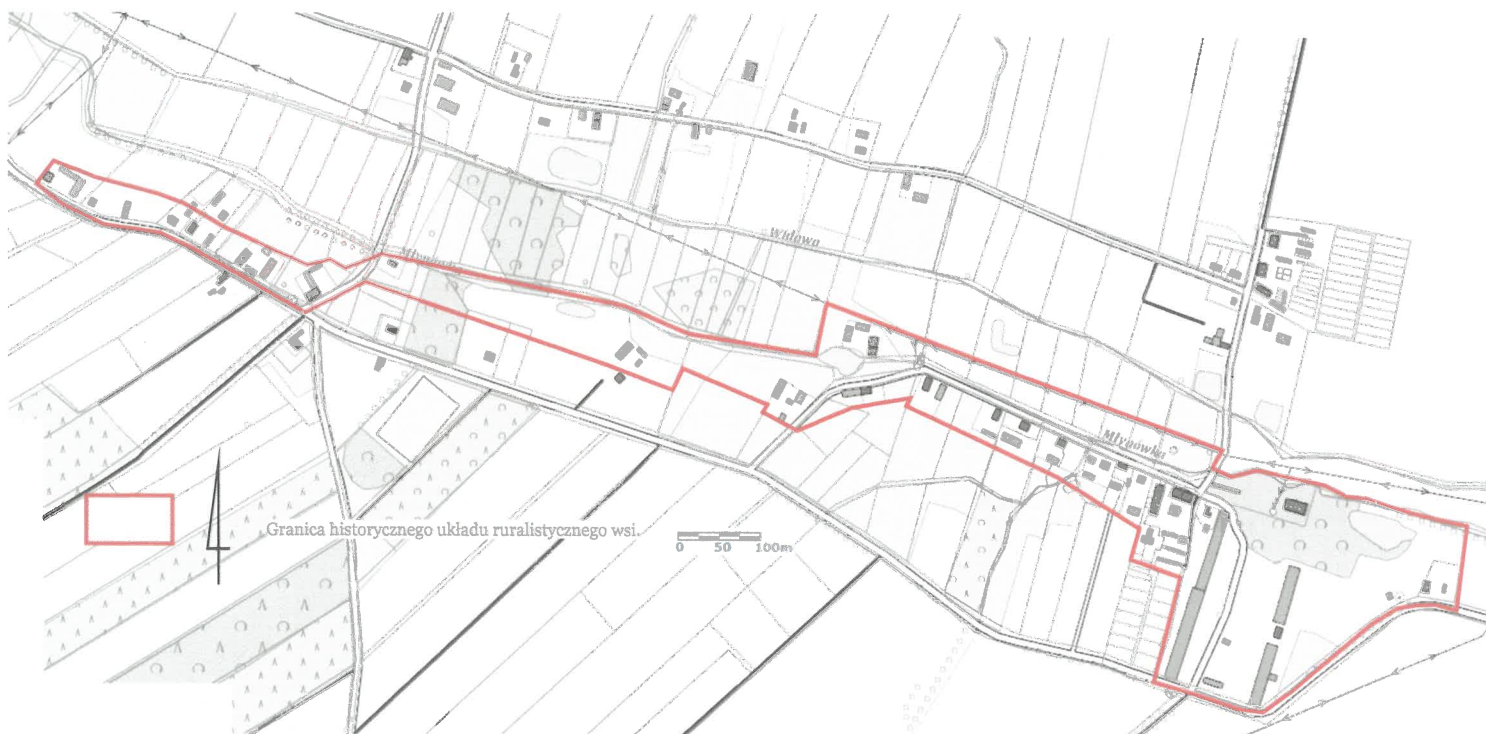
1. Nazwa

Historyczny układ ruralistyczny wsi

2. Czas powstania

1305, 1945

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **OLEŚNICKI**

Gmina **DZIADOWA KŁODA**

6. Współrzędne geograficzne

51°14'55"N 17°39'57"E

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1305 r. - Stradam inferor; 1310 r. - Stradano (dot. Stradonii w ogóle); ok. 1739 r. - Stradam; pol. XVIII w. - Nieder Stradam; 1787 r. - Nieder-Stradam; 1818 r. - Niederstradam; 1829 r. - Nieder Stradam; 1830 r. - Nieder-Stradam, Dolno Strodomia; 1845 r. - Nieder-Stradam, Dolna Stradomia; 1912 r. - Nieder Stradam, Nizka Strodomia; 1873 - 1937 r. - Nieder Stradam; do 1945 r. - Nieder-Stradam. **Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi:** Nazwa niemiecka i polska są wzajemnie swoimi tłumaczeniami.

Historia wsi i dóbr: W 1305 r. pierwsza wzmianka o wsi w księdze fundacyjnej. W 1310 r. w dokumencie występuje jako świadek Walther de Stradano. W XIV w. wieś założono na prawie niemieckim i już wtedy nastąpiło rozróżnienie na Stradomię Dolną, Górną itd. W Stradonii Dolnej istniał prawdopodobnie już wtedy kościół. W 1402 r. Nikolaus i Jakob Ingeram, synowie Ingerama, sprzedali w tym roku 4 marki czynszu w Dolnej Stradonii na utrzymanie mansjonarzy w krypcie przy kolegiacie p.w. św. Krzyża we Wrocławiu. W 1483 r. dokument wystawiony w Sycowie we środę po dniu Narodzin Marii w 1483 r. głosi, że Konrad Biały, książę śląski na Oleśnicy, Wołowie, Sycowie etc. oddał w lenno od nowa dobra w Stradonii Dolnej swemu miłemu Stanisławowi Działkowskiemu. ok. poł. XVI w. Kościół we wsi przechodzi w ręce protestantów. W 1563 r. Podział Stradonii Dolnej na dwie części należące do różnych właścicieli. Jedna należała do Hansa Oberwolffa Starszego, druga do jego dwóch kuzynów. Tenże Hans Oderwolff zmarł w 1579 r. i pozostawił swą część 6 synom i 2 córkom. Na podstawie ustalonego podziału spadku Kasper, najstarszy syn przejął majątek rodowy, najmłodszy trzech bracia przejął nowo utworzony majątek filialny - siostrzany, trzeci majątek w Stradonii Dolnej posiadali w 1591 bracia Hans i Veit, synowie Adama von Oderwolffa, którzy nabyli również udział ich kuzyna Hansa (burgrabiego opolskiego). W 1602 r. w Stradonii Dolnej wymienia się Górny, Średni i Dolny folwark. W 1629 r. kościół przechodzi w ręce katolików. Pozostał katolickim dzięki swemu patronowi - katolikowi, którym był właściciel Stradonii Dolnej, Kaspar von Oderwolff. Utrzymywał on na swoim dworze kapelana. W 1666 r. budynek kościoła jest drewniany; drewniana jest również dzwonnica, w której wiszą dwa dzwony. W 1715 r. Dolna Stradomia zostaje scalona w rękach jednego właściciela, Hansa George'a barona von Dyhrn. Od tego czasu, zgodnie z księgą ziemską, rozróżnia się następujące trzy części: a) majątek Buchwitzki, zwany odtąd Nową Stradomią, b) drugi udział, majątek Borschnitzki, c) trzeci udział, majątek Siegroth. Ok. 1720 r. - gruntowny remont kościoła. W 1787 r. do Stradonii Dolnej należy kolonia Sauerwinkel z 6 posesjami. W 1799 r. po śmierci Ernsta Konrada Siegmunda von Dyhrn dokonano podziału majątku, który utrzymywał się co najmniej do 1912 r. Były to majątki: a) Buchwitzki, nazwany potem Nową Stradomią i wydzielony potem w nową miejscowość oraz dwa majątki w Dolnej Stradonii: b) dawny Borschnitzki oraz c) dawny majątek Siegroth. W 1806 r. zamknięcie kościoła ze względu na zły stan techniczny. Pozostawiono jedynie dzwonnice z obydwojema dzwonami. W 1816 r. wymagała ona jednak remontu i na ten cel poszedł cały dochód ze sprzedaży kościoła. W latach 1830, 1845 r. do Stradonii Dolnej należy kolonia Sauerwinkel. Z istniejącego niegdyś we wsi kościoła katolickiego pozostała jedynie dzwonnica. W 1862 r. otwarcie szkoły katolickiej w Stradonii Dolnej. W 1879 r. sprzedaż na rozbiórkę ostatniego budynku zlokalizowanego na terenie dawnego probostwa, pierwotnie mieszkalnego, później służącego jako szkoła. W 1912 r., 1937 r. tutejszy majątek dołączono do przedsiębiorstwa przetwórstwa mlecznego Stradomia i do Stradomskiego Stowarzyszenia Pługów Parowych. Układ planistyczny Stradonii Dolnej stanowi kontynuację układu Stradonii Nowej i Wierzchniej (Stradomia Wierzchnia leży już w innej gminie). Jest to widlica o osi wschód - zachód (w przybliżeniu), usytuowana wzdłuż dwóch cieków: Widawy oraz Młynówki. Południowe ramię widlicy stanowi szosa do Dziadowej Kłody. Zabudowa zagrodowa grupuje się w trzech miejscach: w części zachodniej pomiędzy szosą a Młynówką, w części środkowej po obu stronach północnego ramienia widlicy - zagrody są luźno rozmieszczone; w części wschodniej większość zabudowy zlokalizowana jest po południowej stronie drogi, biegnącej wzdłuż południowego brzegu Młynówki. Od wschodu zamyka wieś założenie podworskie: zespół pałacowo - parkowy z folwarkiem. Zachowany jest zasadniczy układ wsi. Niewielki teren zielony - zadrzewienie przy dworku. **Bibliografia:** • Fischer Ch. F.: Geographisch-statistisches Handbuch Über Schlesien und die Grafschaft Glatz; Breslau-Jauer 1818. • Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Städte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845. • Lutsch H.: Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien, Bd II, Die Kunstdenkmäler der Landkreise des Reg.- Bezirks Breslau, Breslau 1889. • Neuling H.: Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen, Breslau 1902. • Wytyczne konserwatorskie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dziadowa Kłoda, Wrocław 1999. • Zimmermann F. A.: Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Brieg t. IV 1785; t. VII 1787.

Materiały kartograficzne: • Messtischblatt, pomiar 1887, nowelizacja 1929, wydanie 1937-1940.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu zabudowy pałacowo-folwarcznej i parku.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość